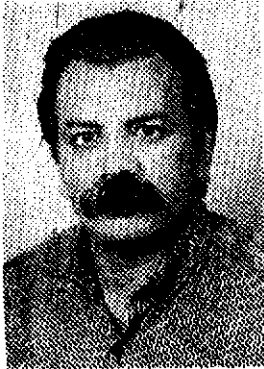

پیشکش کا نام: اسلامی و طبقاتی ترقی
سال: جامع علوم اسلامی

ادبیات و فرهنگ عرب

● اخبار فرهنگی، هنری جهان عرب (۲) / دکتور عبدالحسین فرزاد

جهان عرب (۲)

درگذشت خانم دکتر بنت الشاطی

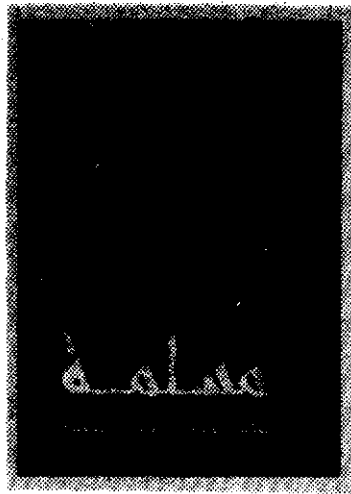
با کمال تأسف دو سه روز پیش از رادیوهای عربی باخبر شدم که دکتر عایشه عبدالرحمان (بنت الشاطی)، استاد دانشگاه و نویسنده مشهور مصر بر اثر عارضه قلبی در بیمارستان هلیوپولیس مصر در سن هشتاد و پنج سالگی درگذشت و جهان اندیشه و تفکر پیشرو و آزاداندیش اسلام، پژوهشگری توانا را از دست داد. دکتر بنت الشاطی را ایرانیان با کتاب زینب قهرمان کربلا، به یاد می آورند. مرحوم دکتر علی شریعتی که با این بانوی ارجمند ملاقاتی داشته او را سخت ستوده است (ر.ک: کتاب زن).

دکتر بنت الشاطی در سال ۱۹۱۳ در شهر دمياط مصر زاده شد. این بانوی اندیشمند بالغ بر چهل کتاب در پژوهش های فقهی، اسلامی، ادبی، تاریخی و نقد بر جای گذاشت. آخرین مقاله ای که از او پیش از مرگ در الاهرام چاپ شد، امام علی بن ابی طالب، نام دارد.

سیره و اندیشه ابن رشد

در آخرین ماه های امسال (نوامبر ۱۹۹۸)، مرکز پژوهش های وحدت عرب در بیروت کتابی با عنوان: ابن رشد: سیره و اندیشه، پژوهش و متون، به تألیف دکتر محمد عبدالجباری منتشر کرد. این کتاب به مناسبت هشتادمین سال وفات ابن رشد فیلسوف مشهور اسلامی، منتشر گردید.

کتاب بالغ بر سیزده فصل دارد که پایگاه های برجسته زندگی او را به عنوان عالم، قاضی و فیلسوف، مورد بررسی قرار می دهد.

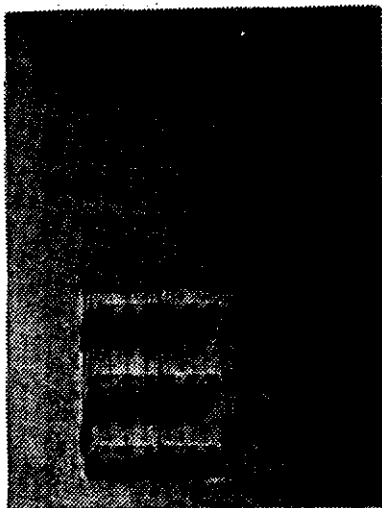

قامعون، روایت تطهیر ننگ

اخیراً رمانی جدید تحت عنوان قامعون، نوشته خانم سمیره المناع، قصه‌نویس عراقی، منتشر شده است. در این اثر نویسنده یکی از مسایل عرفی جامعه عرب را، که کشتن زانیه معروف به (غسل العار «تطهیر ننگ و عار») است عرضه می‌کند. این قصه، داستان حرام، نوشته مرحوم یوسف ادیس داستان‌نویس بزرگ معاصر مصر را به یاد می‌آورد. قامعون در حقیقت بدین جهت نوشته شده است که بعد از جنگ خلیج فارس، این رسم قدیمی بیشتر رواج یافته است. نویسنده عوامل رواج زنا و فحشا را در مهاجرت بی‌رویه روستائینان به شهرها و درماندگی آنان در شهرها می‌بیند.

زن مسلمان در آستانه قرن آینده

خانم کواکب الملحم، نویسنده معاصر اسلامی کتابی با نام زن مسلمان در آستانه قرن آینده، منتشر کرده است. او در این کتاب قضیه زن را مطرح می‌کند و معتقد است با آن که در سال‌های اخیر اسلام‌گرایی رواج فراوان یافته است با این وجود حرکت جدید برخلاف شعارهایی که پیرامون مسایل مختلف از جمله مسئله زن داده، عمل چندانی در مورد زن صورت نداده و در همان حد شعار باقی مانده است. و هنوز هم همان مثل عامیانه صدق می‌کند که: زن برای مرد در حکم لنگه کفش است هر وقت بخواهد آن را می‌پوشد و هر وقت بخواهد آن را در می‌آورد. خانم الملحم می‌گوید: «هر امتی که زنانش را در آخر قافله قرار می‌دهد، در آزمایش تاریخ در جا

زدن و عقب ماندگی را علیه خود ثابت می‌کند.»

زنان، اسلام‌گرایی و دولت

کتاب فوق از جمله کتبی است که امسال به وسیله زنان مسلمان در زمینه حقوق زن به چاپ رسیده است. نویسنده زنان، اسلام‌گرایی و دولت، خانم عزه کرم است. نویسنده مسئله زن را از انقلاب عبدالناصر و سپس دوران انورالسادات و نیز در زمان ریاست حسنی مبارک، مورد بررسی قرار می‌دهد.

خانم عزه کرم، تحلیل خود را در این کتاب بر مبنای نظریه میشل فوکو، فیلسوف معاصر فرانسه درباره قدرت بنا نهاده است. فوکو معتقد بود که قدرت نیاز به مقاومت دارد و مقاومت چیزی بیرون از طبیعت قدرت نیست بلکه مقاومت در دل قدرت قرار دارد.

در مجموع آنچه از این کتاب برمی‌آید این است که نویسنده می‌کوشد ثابت کند که زن مصری موقعیت بسیار خوبی دارد و با آوردن فهرستی از زنان متفکر و مبارز مصر سهم مهم زنان مصر را در سیاست خاطر نشان می‌کند.

بازگشت به معماری اسلامی

اخیراً ویلیام فیس (William Facey) نویسنده انگلیسی کتابی پیرامون ساختمان‌های گلی عربستان سعودی، تحت عنوان: بازگشت به زمین: ساختمان گلی در عربستان سعودی، منتشر کرده است.

نویسنده معتقد است که آل سعود در عربستان مزرعه‌ای را که در شمال شهر ریاض با باغ‌ها و خانه‌های گلی ساخته‌اند در حقیقت میراث رسول الله (ص) است که نخستین مسجد به همان شیوه ساخته شده است. در این نوع بناهای گلی، حرارت شدید خورشید در روز و سرمای گزنده شب، مهار می‌شود.

نویسنده معتقد است که با بازگشتن به میراث گذشته افزون بر سلامتی و آسایش برای انسان، به محیط زیست نیز آسیبی نمی‌رسد.

جایزه عبدالوهاب البیاتی

به جهت نقش مهم شاعر بزرگ عرب عبدالوهاب البیاتی در پر بار کردن شعر معاصر عرب، انجمنی تحت عنوان هیئت جایزه عبدالوهاب البیاتی، تشکیل شده است. این هیئت همه ساله به بهترین دیوان شعر شاعران جوان عرب جایزه‌ای اهدا می‌کند. برخی از شرایط اعطای این جایزه بدین قرار است:

۱ - سن شاعر نباید از سی و پنج سال، بیشتر باشد.

۲ - هیئت از نقادان و شاعران عرب خواهد خواست تا انتخاب خود را بر مبنای نفس شعر و نه هیچ چیز دیگر اعلان کنند.

۳ - شاعر شرکت کننده باید مختصری از زندگی و خصوصیات و آدرس دائمی خود را ارسال کند.

۴ - شاعر دیوان شعری چاپ شده نداشته باشد.

۵ - اشعار ارائه شده، تجربیاتی در باب شعر معاصر از جهت دیدگاه‌ها و جریانات و فرم‌های جدید باشد.

گرایش‌های ملی عرب

با نظارت دکتر عدنان سیدحسین، اخیراً کتابی تحت عنوان گرایش‌های ملی عرب و عوامل داخلی و خارجی، منتشر شده است. ناشر مرکز پژوهش‌های اتحاد عرب است. این کتاب کوششی پیرامون بررسی عوامل داخلی و خارجی دخیل در جریانات و گرایش‌های قومیت عرب در بنیان اجتماعی آن است. به بیان دیگر سوسیولوژی اجتماعی و سیاست تکوینی موضوع در طول تطور تاریخی آن در پرتو تحولات عظیم معاصر است.

ادبیسه‌های عثمانی و ایرانی

هنری مکنزی جانستون، کتابی با عنوان ادبیسه‌های عثمانی و ایرانی، تألیف کرده است که در سال جاری به وسیله انتشارات آکادمی بریتانیا منتشر شده است.

محور اصلی این اثر، گفتگو و پژوهش زندگی جیمز موریه مؤلف کتاب معروف حاجی

بابای اصفهانی، است که در گذشته به زبان فارسی و ترکی عثمانی ترجمه شده بود. مؤلف با توجه به مسایل پشت پرده این داستان نفوذ بریتانیا را در امپراتوری عثمانی و ایران و تأثیر آن را بر زندگانی این دو کشور اسلامی مورد مذاقه قرار داده است.

ممالیک مصر

از جمله کتبی که امسال (۱۹۹۸) انتشارات دانشگاه کمبریج منتشر کرده است، کتابی تحت عنوان ممالیک در سیاست و جامعه مصر، نوشته توماس فیلیپ والریتش هارمان، است. حکومت ممالیک بر مصر از سال ۱۲۵۰ م بعد از حکومت آخرین امیر ایوبیان بر مصر که زنی بود و تنها هشتاد روز حکومت کرد، آغاز می شود. سلطه ممالیک بر مصر تا سال ۱۵۱۷ م ادامه دارد. در این سالها عثمانیها توانستند ممالیک را در هم کوبند و مصر را ضمیمه دولت خود سازند.

مؤلف، زندگی ممالیک و کیفیت حرکت آنان را از جنوب روسیه و قفقاز پی می گیرد و تا سلطه علنی آنان بر مصر در ۱۲۵۰ پیش می رود. کتاب چهار بخش و هجده فصل دارد و بالغ بر ۳۰۶ صفحه است.

نقد عقل عربی در ترازو

عنوان فوق کتابی تألیف استاد یحیی محمد، متخصص در پژوهش های فلسفی است که انتشارات الغزالی منتشر کرده است.

این کتاب مجموعه مقالات مختلف نویسنده در سال های اخیر است.

مؤلف معتقد است که نقد عقل عربی را در این کتب به نوعی از ترکیب و تفکیک مورد بررسی قرار داده است.

جامعه مدنی در یمن

انتشارات دانشگاه کمبریج، کتابی با عنوان جامعه مدنی در یمن، منتشر کرده است. مؤلف کتاب، شیلا کرایکو است.

نویسنده پس از پژوهشی جامع درباره جامعه یمن، به این نتیجه می رسد که کشور یمن، بعد از سلسله جنگ هایی که در خلال قرن بیستم از سر گذرانده و با استعمار بریتانیا و عثمانی جدالی خونین داشته به سقوط سلطنت و اعلان جمهوری در این کشور منجر شده است. بعد از این همه حوادث خونین در سال ۱۹۹۴ به جنگ داخلی کشانده شده است. تمامی این حوادث باعث گردید تا یمن بتواند نظام سیاسی پایدار و مدنی، برپا کند. هر چند که یمن از قربانیان جنگ سرد و ابر قدرت شرق و غرب نیز بود.

درخت بلسم سبز

در رباط مراکش، شاعر معاصر سعید ساجد الکروانی، اخیراً دفتر شعری با نام درخت بلسم سبز، منتشر کرده است.

شاعر در این اشعار غم‌های عمومی به ویژه اندوه کشورهای مسلمان را تجربه می‌کند و برای پیروزی بر نامردمی‌ها، آنان را به شکیبایی و استواری فرا می‌خواند.

نوعی طنز و تضاد بر سبک کروانی حاکم است که به شعر او روحی حاد و جوشان می‌بخشد.

کتابی در روزنامه

پس از پانزده سال که از مرگ امل دنقل، شاعر بزرگ عرب می‌گذرد، امسال با همکاری سازمان یونسکو و برخی سازمان‌های عربی، گلچینی از اشعار او با نام کتابی در روزنامه، منتشر شده است.

خانم عبلة الزوینی، بیوه امل دنقل بر این اثر مقدمه‌ای نوشته است.

کتاب با خطاطی صادق الصایغ و نقاشی‌های مکرم حنین، زینت یافته است.

امل دنقل، بر اثر فوت پدرش در کودکی، نتوانست تحصیلات دانشگاهی را دنبال کند و برای هزینه خانواده به کار مشغول شد.

او در شعر، اسطوره‌گرایی بدر شاکر السیاب، را با روان پریشی و اضطرابات صلاح عبدالصبور، در آمیخته است.

امل دنقل، همواره از شکست‌های پیاپی اعراب در برابر دشمن رنج می‌برد و شکست رمضان ۱۹۶۷ اعراب از اسرائیل، او را بسیار آزار می‌داد و از این که گروهی اشک تمساح می‌ریزند و نوحه‌سرایی دروغین سر داده‌اند، خشمگین می‌شد.

او سرانجام از شدت اندوه و بیماری شدید درگذشت.

اسفندی درباره شکست ۱۹۶۷ اعراب از اسرائیل

اخیراً دکتر حامد البیاتی، کتابی تحت عنوان شکست (اسرار شکست اعراب از اسرائیل) منتشر کرد.

مؤلف با تحلیل اسناد بریتانیایی و اسرائیلی، زدوبندهای پشت پرده را که منجر به فریب اعراب و در نتیجه باعث شکست ژوئن ۱۹۶۷ آنان در برابر اسرائیل گردید، فاش می‌کند. این کتاب از انتشارات مؤسسه الرافد است.